

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

ตามแผนแม่บทการจัดการความรู้ สำนักงานอัยการสูงสุด พ.ศ. 2552-2561 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ ไว้ว่า “ สำนักงานอัยการสูงสุดจะพัฒนาไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยใช้การจัดการความรู้ (Knowledge Management) อย่างเป็นระบบ ทันสมัย และ เชื่อถือได้ ” ดังนั้น แผนยุทธศาสตร์การจัดการความรู้ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2552 – 2556 จึงได้กำหนดแนวทางการสร้างและรวบรวมองค์ความรู้ของอัยการที่ได้จากการดำเนินการตามพันธกิจหลักขององค์กรเพื่อให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ตามแผนแม่บทการจัดการความรู้ดังกล่าว รวม 4 ภารกิจ คือ

1. ความรู้เพื่ออำนวยความสะดวกประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ
2. ความรู้เพื่อปกป้องและการรักษาผลประโยชน์ของรัฐและประชาชน
3. ความรู้เพื่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน
4. ความรู้เพื่อการพัฒนาองค์กรและบุคลากรสู่มาตรฐานสากล

โดยจัดทำบัญชีองค์ความรู้เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการสร้างและรวบรวมองค์ความรู้หลักและองค์ความรู้สนับสนุนตามแผนแม่บทการจัดการความรู้ ประกอบด้วยองค์ความรู้ 100 ลำดับ ซึ่งองค์ความรู้ “สอบสวนคดีอาญา” เป็นองค์ความรู้ด้านอำนวยความสะดวกทางอาญาลำดับที่ 28 ของบัญชีรายการองค์ความรู้

ทั้งนี้ เนื่องจากในปัจจุบันพนักงานอัยการมีบทบาทในการสอบสวนคดีอาญามากยิ่งขึ้น ได้แก่

1.1.1 การคุ้มครองเด็กในคดีอาญาในชั้นสอบสวน โดยกำหนดให้พนักงานอัยการเข้าร่วมในการจดบันทึกคำร้องทุกข์ในกรณีที่เด็กเป็นผู้เสียหาย¹ การถามปากคำเด็กในฐานะผู้เสียหายหรือพยาน² การชี้ตัวบุคคลหรือชี้ตัวผู้ต้องหาที่เป็นเด็ก³ และการสอบสวนผู้ต้องหาซึ่งเป็นเด็กในชั้นสอบสวน⁴

¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 124/1

² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ

³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ตรี

⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/2

1.1.2 การคุ้มครองสิทธิในชีวิตของบุคคลเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพ โดยการเข้าร่วมชันสูตรพลิกศพ การเข้าร่วมทำสำนวนชันสูตรพลิกศพ⁵ และการเข้าร่วมทำสำนวนสอบสวนในกรณีที่มีความตายเกิดขึ้น โดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือคดีที่ผู้ตายถูกกล่าวหาว่าต่อสู้อัตตาชนเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่⁶

1.1.3 การสอบสวนคดีความผิดที่มีโทษตามกฎหมายไทย ซึ่งได้กระทำลงนอกราชอาณาจักรไทย⁷

1.1.4 การเข้าร่วมสอบสวนหรือปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ⁸

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150

⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 155/1

⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20

⁸ พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 มาตรา 32

หน้าที่ที่เกี่ยวข้องหรือตามที่อัยการสูงสุดจะมอบหมาย โดยไม่มีเจ้าภาพหรือสำนักงานอัยการที่มีหน้าที่รับผิดชอบงานสอบสวนคดีอาญาดังกล่าวโดยเฉพาะ ส่งผลให้องค์ความรู้ในเรื่องการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานอัยการในแต่ละบทบาทที่ฝังอยู่เฉพาะในสำนักงานที่รับผิดชอบงานสอบสวนคดีอาญานั้น ๆ หรืออยู่ในตัวของพนักงานอัยการผู้ปฏิบัติหน้าที่ โดยไม่มีการรายงานผลการดำเนินงานด้านการสอบสวนคดีอาญา ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขปัญหาเพื่อจัดเก็บหรือรวบรวมองค์ความรู้ไว้เป็นข้อมูลอย่างเป็นระบบ รวมทั้ง เมื่อพนักงานอัยการผู้ปฏิบัติหน้าที่ได้โยกย้ายไปปฏิบัติหน้าที่ในสำนักงานอื่นก็จะนำองค์ความรู้ที่ตนได้ไปติดตัวไปด้วย โดยไม่มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ตนได้ เป็นเหตุพนักงานอัยการที่มาปฏิบัติหน้าที่ใหม่ (New Workers) ต้องเรียนรู้เองจากการปฏิบัติงานจริง เป็นเหตุ ให้ไม่มีข้อมูลที่จะนำมาประเมินผลงานด้านการสอบสวนคดีอาญาได้ ส่งผลให้ไม่สามารถพัฒนาศักยภาพงานด้านการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานอัยการได้อย่างยั่งยืน

2. การพัฒนาองค์ความรู้

จากระบบการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทยที่แยกการสอบสวนและฟ้องร้องออกจากกันค่อนข้างเด็ดขาด โดยพนักงานอัยการมีบทบาทเป็นเพียงผู้กลั่นกรองพิจารณาสำนวนการสอบสวนและนำพยานเข้าสู่ศาลเมื่อมีคำสั่งฟ้องเท่านั้น ทำให้พนักงานอัยการมีความคุ้นเคยกับการทำงานในลักษณะดังกล่าวมานานนับร้อยปี พนักงานอัยการจึงมีความรู้ความเชี่ยวชาญในการพิเคราะห์พยานหลักฐานว่าพยานหลักฐานชนิดใดสามารถรับฟังได้หรือไม่ หรือมีน้ำหนักเพียงใด ซึ่งดูเหมือนว่าพนักงานอัยการมีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับงานสอบสวนคดีอาญา แต่ความจริงแล้ว พนักงานอัยการไม่เคยลงมือทำการสอบสวนเองหรือร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวนมาก่อน แม้แต่คดีความผิดนอกราชอาณาจักรซึ่งอัยการสูงสุดเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ ในทางปฏิบัติอัยการสูงสุดก็จะมอบหมายให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้สอบสวนคดีแทน

เมื่อมีกฎหมายใหม่กำหนดบทบาทให้พนักงานอัยการมีส่วนร่วมในการสอบสวนซึ่งเป็นบทบาทในเชิงรุกที่สามารถอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนได้ แต่กลับไม่มีการพัฒนาหรือฝึกอบรมให้พนักงานอัยการผู้ปฏิบัติมีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านการสอบสวนคดีอาญา นอกจากนี้ ยังใช้พนักงานอัยการที่ไม่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการดำเนินคดีอาญาปฏิบัติหน้าที่ด้านงานสอบสวนคดีอาญา เช่น การคุ้มครองเด็กในคดีอาญาหรือการชันสูตรพลิกศพ เป็นต้น ส่งผลให้งานสอบสวนคดีอาญาไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ โดยเฉพาะงานสอบสวนคดีนอกราชอาณาจักร มีเฉพาะระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ซึ่งเป็นการกำหนดแนวทางปฏิบัติกว้าง ๆ คล้ายกับที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20 โดยไม่มีคู่มือ ระเบียบหรือแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีการสอบสวน รูปแบบการทำ

สำนวน เอกสารแบบฟอร์มต่าง ๆ รวมทั้งงานสารบบคดี ส่งผลให้พนักงานอัยการที่ได้รับมอบหมายให้ทำการสอบสวนไม่มีแนวทางในการทำสำนวนสอบสวน

กล่าวโดยสรุป การที่ไม่มีสำนักงานที่รับผิดชอบงานสอบสวนคดีอาญาดังกล่าวโดยตรง โดยปล่อยให้งานสอบสวนคดีอาญาอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงาน ซึ่งมีอำนาจหน้าที่แตกต่างกันและมีงานประจำในหน้าที่อยู่แล้ว ทำให้การสอบสวนคดีอาญาขาดเอกภาพ ไม่สามารถควบคุม กำกับดูแลได้อย่างครอบคลุม ซึ่งส่งผลให้ไม่สามารถประเมินประสิทธิภาพงานสอบสวนคดีอาญาได้อย่างเป็นระบบ รวมทั้งไม่สามารถพัฒนางานสอบสวนคดีอาญาได้อย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ หากไม่มีการพัฒนาองค์ความรู้ในเรื่องการสอบสวนคดีอาญา ย่อมส่งผลกระทบต่อศักยภาพในการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานอัยการในอนาคต ซึ่งมีบทบาทในการสอบสวนคดีอาญามากขึ้นตามพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ.2553

ดังนั้น ในการแก้ปัญหาดังกล่าวจึงจำเป็นต้องมีกระบวนการจัดการความรู้ด้านงานสอบสวนคดีอาญาของพนักงานอัยการในแต่ละบทบาท ด้วยการสร้างองค์ความรู้ในองค์กรตามแนวทางทฤษฎีของ Ikujiro Nonaka⁹ โดยแต่ละสำนักงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนคดีอาญาต้องสร้างสังคมของพนักงานอัยการผู้มีความรู้ประสบการณ์จริงให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ ๆ รวมถึงข้อจำกัด ปัญหาอุปสรรคและวิธีการแก้ไขปัญหา แล้วนำความรู้ที่นำมาอธิบายถ่ายทอดเพื่อให้เข้าใจตรงกันและเห็นร่วมกันเพื่อสร้างเป็นความรู้ที่ชัดเจน โดยรวบรวมองค์ความรู้ด้วยการเชื่อมโยงองค์ความรู้ด้านการสอบสวนของแต่ละสำนักงานเข้าด้วยกันเพื่อสร้างเป็นความรู้ชัดเจนใหม่ แล้วนำไปให้พนักงานอัยการผู้ปฏิบัติหน้าที่ฝึกฝนใช้งานจริงโดยเรียนรู้ในขณะทำงาน (Learning by Doing) ซึ่งจะทำให้พนักงานอัยการผู้ปฏิบัติหน้าที่งานสอบสวนมีความรู้ประสบการณ์จริงในการปฏิบัติหน้าที่ ส่งผลให้การปฏิบัติหน้าที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในสถานการณ์จริง รวมทั้งเป็นการพัฒนาทักษะพนักงานอัยการผู้ปฏิบัติหน้าที่ใหม่ (New Workers) สามารถเพิ่มพูนความรู้ประสบการณ์และวนกลับไปสู่กระบวนการสร้างสังคมเพื่อสร้างความรู้ใหม่ในรอบต่อ ๆ ไป อันเป็นการสร้างความรู้อย่างต่อเนื่องไม่รู้จบ

ในกรณีที่ยังไม่มีการจัดตั้งสำนักงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบงานสอบสวนคดีอาญาโดยตรง การจัดสถานที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในองค์กรสร้างความรู้จึงจำเป็นต้องนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้โดยสร้างระบบการจัดการความรู้ (Knowledge Management System : KMS) ซึ่งเป็นระบบการจัดการความรู้ที่ประกอบด้วยการจัดทำแหล่งองค์ความรู้หลัก ความรู้สนับสนุนเกี่ยวกับงานสอบสวนคดีอาญา เช่น กฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง แนวทางปฏิบัติ คำพิพากษาศาลฎีกา คู่มือการสอบสวน เป็นต้น เพื่อให้พนักงานอัยการผู้ปฏิบัติหน้าที่มีเอกสารที่ใช้งานบ่อย

⁹ Ikujiro Nonaka, et al., *Enabling Knowledge Creation*. New York : Oxford University Press, 2000.

(Repository) และมีการเชื่อมโยงแหล่งความรู้ (Portal Link) รวมทั้งข้อมูลสารสนเทศให้เพียงพอ และสามารถประสานงานระหว่างสำนักงานผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ (Virtual Ba) หรือระบบอินเทอร์เน็ตหรืออินทราเน็ตในการทำงานแก้ไขปัญหาหรือตัดสินใจร่วมกัน ก็จะทำให้พนักงานอัยการผู้ปฏิบัติหน้าที่งานสอบสวนคดีอาญา และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในระดับต่าง ๆ สามารถดำเนินงานด้านการสอบสวนคดีอาญาไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถนำไปพัฒนาเป็นรูปแบบการจัดตั้งสำนักงานสอบสวนคดีอาญาต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการค้นคว้า

1.2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหา ในงานสอบสวนคดีอาญาของพนักงานอัยการ โดยนำระบบการจัดการความรู้มาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหา

1.2.2 เพื่อ สร้างระบบการจัดการความรู้ (KMS) ในด้านงานสอบสวนคดีอาญาของพนักงานอัยการ

1.3 ประโยชน์ที่จะได้รับการศึกษาเชิงทฤษฎี และ/หรือเชิงประยุกต์

1.3.1 ได้ระบบการจัดการความรู้ทางด้านงานสอบสวนคดีอาญาของพนักงานอัยการ

1.3.2 ได้ระบบสารสนเทศที่มีข้อมูลองค์ความรู้หลัก ความรู้สนับสนุน และศูนย์รวมข้อมูลงานสอบสวนคดีอาญา ที่สามารถประเมินผล ควบคุม กำกับดูแลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3.3 เป็นต้นแบบหรือแนวทางในการจัดตั้งสำนักงานที่รับผิดชอบงานสอบสวนคดีอาญาโดยตรง

1.3.4 มีการพัฒนางานสอบสวนคดีอาญาของพนักงานอัยการให้มีมาตรฐานเทียบเท่าระดับสากลต่อไป

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาปัญหาและความต้องการด้านการจัดการความรู้งานสอบสวนคดีอาญาของพนักงานอัยการ เฉพาะสำนักงานคดีอาญา ซึ่งมีการกึ่งในการดำเนินคดี กำกับดูแลศูนย์คุ้มครองเด็กในคดีอาญา และศูนย์อำนวยการคดีชั้นสูงตรพลิกศพ นอกจากนี้ พนักงานอัยการของสำนักงานคดีอาญายังมีการกึ่งในการร่วมทำสำนวนชั้นสูงตรพลิกศพ ร่วมทำสำนวนสอบสวน ในกรณีที่มีความตายเกิดขึ้น โดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือคดีที่ผู้ตายถูกกล่าวหาว่าต่อสู้ขัดขวางเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ และ การสอบสวนคดี

ความผิดที่มีโทษตามกฎหมายไทย ซึ่งได้กระทำลงนอกราชอาณาจักรไทย ซึ่งถือว่าเป็นสำนักงานที่มีบทบาทเกี่ยวงานสอบสวนคดีอาญาของพนักงานอัยการมากที่สุด ทั้งนี้ เนื่องจากมีข้อจำกัดในเรื่องระยะเวลาและไม่สามารถเก็บข้อมูลจากสำนักงานในต่างจังหวัดได้ทัน ประกอบกับเมื่อได้รูปแบบการจัดการความรู้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้แล้ว ก็สามารถนำรูปแบบไปปรับใช้กับสำนักงานอื่นๆ ทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัดได้ต่อไป

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved